

שעור מורה מורינו הרב יהודה גנס שליט"א שבת אמור תשע"ו:

דין טומאת כהנים

"אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו", ובמדרש¹ אמרו: "הדא הוא דכתיב יראת ה' טהורה עומדת לעד, אמר רבי לוי, מיראה שנתירא אהרן מלפני הקדוש ברוך הוא, זכה ונתנה לו הפרשה הזו שאינה זזה ממנו ולא מבניו ולא מבני בניו עד סוף כל הדורות, ואיזו זו פרשת המת", דהיינו שזכה אהרן והוא וזרעו התקדשו לדורות, שאף בזמן שאין עבודה, מחמת מעלתם חייבים הם לפרוש מטומאה הפוגמת בנפש האדם².

ועוד אמרו חז"ל שזכה אהרן מפני שהיה אוהב שלום ורודף שלום, שהוא וזרעו ישימו שלום בפמליא של מעלה, ולכן הוזהרו לפרוש מן הטומאה.

דין טומאת כהנים במקום כבוד הבריות

א [ברמ"א³ כתב: "כהן ששוכב ערום והוא באהל עם המת... אם כבר הגידו לו אסור להמתין עד שילביש עצמו", דהיינו שחמורה טומאת כהנים, שנאסר על הכהן לשהות אפילו רגע בטומאה, וחייב לפרוש מיד מן הטומאה, אף אם הדבר גורם לו בוש גדולה מאוד.

ב] והנה מקור דברי הרמ"א הם מדברי התרומת הדשן⁴ שכתב שמכיון שטומאה למת היא מדברי תורה, הרי קיי"ל ש"אין חכמה ואין עיצה... נגד ה'", ואיסורים מן התורה לא הותרו מחמת כבוד הבריות, ולכן כשם שהמוצא כלאים בבגדיו חייב לפשטם אף בשוק, ה"נ אסור לכהן לשהות באהל המת אפי' לזמן קצר מאוד כדי להלביש את עצמו.

ג] אולם רבותינו האחרונים⁵ כתבו בזה כמה צדדי קולא: א. דעת התו' שאיסור שאינו שוה בכל [כטומאת המת שנצטוו עליה הכהנים ולא שאר ישראל] נדחה מפני כבוד הבריות. ב. מכיון שהכהן נכנס לבית בהיתר, הרי מה שהוא שוהה בתוכו הוא בגדר 'שב ואל תעשה' ולא בגדר 'קום ועשה', ובמקום 'שב ואל תעשה' נדחה איסור מפני כבוד הבריות. ג. יש מן הראשונים הסוברים שבאותו יום שנטמא בו הכהן אין לו איסור להיטמא שוב, ואף שלא קיי"ל הכי, מ"מ אפשר לצרף כאן את דעתם.

¹ ויקרא רבה פכ"ו ו'.

² עיין במדרש שם ה'.

³ יו"ד סימן שע"ב סעיף א'.

⁴ חלק א' סימן רפ"ה.

⁵ עיי"ש בדגול מרבבה וביד יהודה ובפתחי תשובה בשם שו"ת חת"ס.

האם לקטן מותר להיטמא לקרוביו⁶

א] כתב הרמב"ם: "כמה חמורה מצות אבל שהרי הכהן נדחית לו הטומאה מפני קרוביו כדי שיתעסק עמהן ויתאבל עליהן".

הרי מבואר מדברי הרמב"ם שהיתר הכהן והמצוה שמצווה הוא להיטמאות לקרוביו היא סניף מדיני האבלות.

ב] ולפי זה הסתפק בשו"ת ושב הכהן⁷ האם קטן מותר להיטמא לקרוביו, שהרי קטן אינו מצווה להתאבל, ומאידך דן ששמא אין חובה לחנכו במצוה שכשיגדיל תהיה מותרת לו.

ג] ולכאור' הנידון תלוי כמה שנחלקו הראשונים האם החובה להפריש כהן מן הטומאה היא מדין תורה, או רק ממצות חינוך מדרבנן כבכל המצוות. [שדעת הרמב"ם שאין זו אלא מדרבנן משום חינוך, ומאידך דעת הטור היא שבמצות טומאה שהצטוינו "להזהיר גדולים על הקטנים" חייבים להפרישו מן התורה].

דנראה שאם הנידון משום מצות חינוך, א"כ אין חובה להרגילו בדבר שיהיה מותר לו כשיגדיל⁸, אולם אם יש כאן מצוה להפריש הקטנים יותר משאר התורה, כל שאין הקטן באבלות לכאור' חובה להפרישו.

ד] ולפי"ז נראה לכאור' שמכיון שפסק הרמ"א⁹ להקל כדעת הרמב"ם, לכאור' אין חובה להפריש את הקטן מטומאת קרוביו.

ה] אולם כל זה לגבי להפרישו מן הטומאה, אולם לטמאו בידים לכו"ע אסור מן התורה שאסור לספות לו איסור, וכדדרשו חז"ל "אמור ואמרת - להזהיר גדולים על הקטנים"¹⁰.

ו] לכאור' לדעת הרמב"ם שדין הטומאה הוא מחמת האבלות, א"כ הקטן שאינו באבלות אינו בהיתר הטומאה, ואסור לטמאותו בידים, וחמור הוא בזה מן הגדול.

ז] אולם מצינו בתרומת הדשן שכתב שהאיסור לספות לקטן טומאה הוא כדי שלא יבוא לעשות כן בגדלותו, ולדבריו לכאור' בטומאת קרובים שיהיה מותר בה כשיגדיל, לכאור' יהיה מותר לטמאותו בידים.

ח] אלא שבשו"ת חת"ס¹¹ תמה על התרוה"ד, דמנין לנו לדרוש טעמא דקרא, והסיק שאסור בכל גוונא לספות איסור לקטן [אף אם הוא שוטה שלעולם לא יבוא לכלל מצוות], ולדבריו לכאור' א"א להקל בזה.

ט] אלא דנראה לכאור' דכל הנידון הוא לדעת הרמב"ם הסובר שאבלות ביום הראשון היא מן התורה, אולם לראשונים שנחלקו עליו וס"ל שאין מן התורה מצות אבלות כלל אף ביום הראשון, שוב א"א לומר ששורש ההיתר והמצוה להיטמאות לקרובים הוא מדין אבלות.

י] וא"כ, מכיון שלהלכה פסק הרמ"א¹² שאבלות לעולם היא מדברי סופרים, לכאור' אפשר להקל בזה.

⁶ הדברים נכתבו לפלפולא בעלמא ולא להלכה למעשה.

⁷ לרבי רפאל הכהן מהמבורג סוף סימן נ"ו.

⁸ וכדמצינו בדומה לזה בגמ' [חגיגה ו.] שקטן חגיר אין חובה לחנכו במצות ראייה, משום שאם היה גדול במצב הזה היה פטור.

⁹ יורה דעה שע"ג א'.

¹⁰ וכן למדו כן מעוד פסוקים, וכדאיתא בגמ' יבמות סוף החרש.

¹¹ או"ח סימן פ"ג.

¹² יו"ד שצ"ט י"ג.